پوهندوی آصف بهاند ۲۰۱۷/۱۲/۱۵

ککړه هوا او ککړ ذهنیت

دا سمه نه ده چې یو څوک دې نوی نسل، د خپل زاړه فکر منلو ته اړباسي او ښه پوره تینګ وربانديې ولاړ هم وي، تجربو ناسم ثابت کړی ذهنیت پر نوي نسل ورتپي او په کلونو، کلونو نور هم نوی نسل د وروسته پاتي والي او ذهني ککړتیا په دایره کې را ایساروي.

زموږ په هیواد افغانستان کي له جګړې را زیږیدلي ستونزې دومره ډیرې دي، چې اوس هر خوا مخ وا ړول شي، یوه نه، لس نه، شل نه؛ بلکي په سلګونو رنګارنګ ستونزې په مخ درځي. اوس پر ټولنه او د خلکو پر ژوند داسي شرایط او داسي خلک حاکم شوي چې د یادو ستونزو د حل له پاره عادي خلک څه کوې چې حاذق ډاکټران، ټولنپوهان او سیاسیون هم د حل لاره نه شي موندی. له خلکو لاره ورکه ده چې څه وکړي په کومه مخه کا او چا ته د زړه حال او د بدن درد و وایي.

پخوا به ما په خپلو مقالو کې د نوي نسل د روزلو فکر کاوه او له دې ټولو ستونزو نه د وتلو لار مې په دې کې لیدله چې نوی نسل زدکړو ته مخه کړي، د نویو علومو په ګانه سمبال شي او له نویو علومو، نوې تکنالوژۍ سره د وطن او خلکو د مینې او خدمت درس هم ورکړل شي؛ خو اوس یې ګورم چې له نوزیږي نه نیولې بیا تر ماشوم، کوچني، زلمکو، ځوانانو، مشرانو او لا بوډاګانو پورې یو هم د بدمرغیو د سترې او تباه کونکې سونامي له څپو نه خلاص نه دي.

بله ستره ستونزه په ټولنه کې حاکم ککړ ذهنیت دی چې له کلونو، کلونو راپه دیخوا، پر خلکو او ټولني باندي حکومت کوي. ډیری یې په ضررونو باندي پوهیږي، خو بیا یې هم تطبیقوي او تعقیبوي یې. د سلو یا زرو کالونو مخکینی قانون به داسي دربانديې تطبیقوي لکه سم مدني قانون چې وي او ګټه یې ټولو ته رسیږي. چې ور یاده یې کړې چې: وروره! دا خو د یوه اړخ په ګټه هم نه دی، ولې داسي کوئ؟
ورو به درته و وایي:

«وروره له ښاره ووزه، له نرخه نه، همدا نرخ دی، همدا رواج دی.»

او یا هغسي چې دی فکر کوي، تا هم اړ باسي چې ته به هم خامخا د ده فکر او طرز دید مني او هغه به تطبیقوې؛ همدې ته وایي ککړ ذهنیت. دا ټیپ خلک له فزیکي پلوه په اوسنی زمانه کې ژوند کوي او له فکري پلوه زرکاله مخکي زمانو کې ژوند کوي او تا به هم اړباسي چې ته هم له دوی سره زرکاله شا ته ور ګرزې او هلته به په هغه جهنم کې له دوی سره ژوند کوی.

په دې ډول چې ککړه هوا او ککړ ذهنیت لاس سره یو کړي، نو زموږ په ټولنه کې نوی نسل د ککړې هوا او ککړ ذهنیت په دایره کې رالوی شي، بیا به د ککړ نوم هم نه ورسره جوړیږي، بیا نو کوم بل نوم ورته لټوئ.

دا ککړه هوا او ککړ ذهنیت له اسمانه نه دي اوریدلي او نه هم په ځمکه کې را شنه شوي دي، دا ټول موږ خپله رامنځ ته کړي دي. هوا موږ خپله ککړه کړې ده او ذهنیتونه موږ خپله خراب کړي دي. په هر نامه چې و، موږ جګړې ته مخه کړې ده، له یو عادي لاس اچونې نه نیولې تر مسلحانه وژنو او وینو تویولو پورې، ځکه مو اوس ماشوم هم هماغه څه کوي چې مشرانو یې کړي دي، که نور هیڅ نه وي د جګړې کولو د تمثیل په دود یې یو بل ته لرګي او سوټي د ټوپکو په څیر نیولي او د یو بل د ویشتلو او وژلو تمثیل کوي. دا لاندی عکس یې ښه بیلګه ده:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

دې ماشومانو د مور په نس کې یو بل ته سنګر نیول نه دي زدکړي، بلکې دوی مشران لیدلي چې ټول عمر یو د بل د وژلو له پاره وسله په لاس په سنګرونو کې پراته وي، ځکه کوچنیان هم دغه تمثیل کوي. که دوی ته د سالم مصروفیت زمینه مساعده وای، دوی هیڅ کله داسې نه کول او لا د دې کارونو فکر یې هم نه شوای کولای.

د جګړې د سونامي او له هغې سونامي د رازیږدلو ناخوالو په دایره کې، زموږ د ټولنې د ډیری وګړو، په تیره ماشومانو او کوچنیانو د ذهن په هر کونج او پیچومي کې، د وینې په هر څاڅکي کې، په کتلو او حرکاتو کې یې او لا په هر تنفس کې یې، تاوتریخوالی، وهل ټکول، وژل، د وسلې کارول، ویر او... له ورایه ښکاریږي او احساسیږي.

د ټولو خلکو او په تیره ماشومانو او کوچنیانو له ذهن نه د دغو شیانو تورل، پاکول او لرې کول یوې سترې عاطفې ته اړتیا لري او دا عاطفه یوازې د ادبیاتو له لارې کیدای شي چې ماشوم ته، کوچني ته او نوي نسل ته ور ډالۍ شي.

موږ کولای شو چې د ماشومانو له پاره د ځانګړو کیسو او شعرونو په وسیله دا کار تر شره کړو. د پلاستیکي وسلو په ځای شعري او داستاني ټولګې په لاس کې ورکړو، څو وکولای شو په معنوي لحاظ د افغان ماشوم عاطفي لاسنیوی وکړو.

د چاپیریال څو ډوله ککړتیا ټول خلک تهدیدوي، له واړه نیولې تر زاړه، له شتمن نیولو تر بیوزلو. دننه په افغانستان کې په تیره لویو ښارونو کې په عیني او عملي ډول درې ډوله ککړتیا خلک تهدیدوي:

ـ د چاپیریال ککړتیا،
ـ نوري ککړتیا،
ـ غږیزه ککړتیا

خلکو تر اوسه د چاپریال د ککړتیا غم نه و خوړلی چې داسې غږیزه ککړتیا ورپسې راغله چې په هیڅ ځای کې هم نه شې ورنه خلاصدای، حتی په خپل کور کې. د ځانسانسورۍ په سلسله کې سړی نه شي کولای چې په منابعو او جزیاتو باندې یې وغږیږي، که څوک څه و وایی، ښایي د کفر او مباح الدم فتواوې ورپسې کتار ونښلول شي.

په همدې نږدې ورځو کې بي بي سي د « آلودگی هوا به مغز نوزادان 'آسیب می‌رساند'» تر سرلیک لاندې یو ریوټ خپور کړ چې زموږ د ټولنې شرایطو ته په کتو سره، بیخي د تشویش وړ ده. یعنې نوزیږی ماشوم مو د خپل ژوند د

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

لومړني کال په تنفس سره خپل ماغزه له لاسه ورکوي. ځکه چې د ککړې هوا په چاپیریال کې دنیا ته راځي او د تنفس له لارې آکسیجن نه بلکې، زهري مواد تنفس کوي.

د ملګرو ملتونو د یونیسف اداري ویلي دي چې له یو کلنی نه د ټیټ عمر ماشومان د داسې ککړې هوا په تنفس سره د دوی ماغزه له جدي خطر سره مخ کیږي. او د دې هوا د تنفس په پایله کې چې د ماشوم بدن، په تیره ماغزو ته کومې صدمې رسیږي، کیدای شي د ټول عمر له پاره له دوی سره مل وي.

اوس ګورو چې له یوې خوا ککړه هوا له بلې خوا ککړ ذهنیت د ژوند له پیل نه تر پایه پورې، د یو انسان ژوند تهدیدوي. ماشوم پرته له دې چې پوه شي د ژوند د بربادۍ مقدمات یې لا په ماشومتوب کې په خپل وجود کې ذخیره کړي وي.

له دې کبله د دولت ټولو ارګانونو، غیر دولتي موسساتو کورنیو او مینډو پلرونو سره ښایي چې هر څوک او هر آدرس تر خپلې وسې د خپل ځان او خپلو اولادونو او خپل راتلونکي د ژغورنې له پاره د یوه پاک چاپیریال او پاک ذهنیت د رامنځ ته کیدو له پاره له خپلو ټولو لاس لرلو امکاناتو نه په استفادې سره د دې ټولو شته ستونزو د حل او د پرابلمونو د لرې کولو په برخه کې مرسته وکړي.

پای

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ